

*Załącznik do Uchwały Zarządu
Banku Spółdzielczego w Jaworznie
Nr 71/2017 z dnia 28 czerwca 2017 roku*

**Bank Spółdzielczy
w Jaworznie**

**Informacje dotyczące adekwatności kapitałowej
oraz inne informacje podlegające ujawnianiu
Banku Spółdzielczego w Jaworznie
według stanu na dzień 31.12.2016 roku**

Jaworzno, czerwiec 2017r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	3
2. Informacje o Banku.....	3
2.1. Informacja o stopie zwrotu z aktywów.....	3
2.2. Informacja o działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.....	4
3. Cele, strategie i zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.....	4
3.1. Ryzyko kredytowe.....	6
3.1.1. Ryzyko kredytowe ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.....	7
3.1.2. Ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych.....	7
3.1.3. Utrata wartości ekspozycji kredytowych.....	7
3.1.4. Polityka zabezpieczeń.....	11
3.1.5. Ryzyko koncentracji zaangażowań.....	11
3.1.6. Zakres i charakter systemów raportowania i pomiaru ryzyka kredytowego, w tym ryzyka koncentracji zaangażowań.....	13
3.2. Ryzyko płynności.....	14
3.3. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.....	20
3.4. Ryzyko operacyjne.....	22
3.5. Ryzyko braku zgodności.....	23
3.6. Ryzyko kapitałowe.....	24
4. Fundusze własne.....	25
5. Adekwatność kapitałowa.....	26
6. Dźwignia finansowa.....	29
7. Aktywa wolne od obciążeń – art.443 Rozporządzenia CRR.....	30
8. Polityka w zakresie wynagrodzeń.....	30
9. Informacje podlegające ogłaszaniu zgodnie z art.111a ust.4 ustawy Prawo bankowe.....	32
9.1. Opis systemu zarządzania , w tym systemu zarządzania ryzykiem.....	32
9.2. Opis systemu kontroli wewnętrznej.....	32
9.3. Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń.....	33
9.4. Informacje o spełnianiu przez Członków Rady Nadzorczej i Zarządu wymogów określonych w art.22aa ustawy Prawo bankowe.....	33

1. Wstęp

Bank ujawnia informacje o charakterze ilościowym i jakościowym dotyczące adekwatności kapitałowej oraz informacje podlegające ogłaszaniu zgodnie z wymogami określonymi w *Części Ósmej, tytule II Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012.*

Niniejsze *Ujawnienie* obejmuje również informacje, o których mowa w art.111a Ustawy *Prawo bankowe*.

Wszystkie dane ilościowe prezentowane są w tysiącach złotych.

2. Informacje o Banku

Bank Spółdzielczy w Jaworznie z siedzibą w Jaworznie przy ul. Stojałowskiego 10 jest zarejestrowany w Sądzie Rejonowym w Katowicach, Wydział VIII Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod nr KRS 0000112955. Jednostce nadano numer statystyczny REGON: 000499235 oraz NIP : 632 -000 -00-16. Bank prowadzi swą działalność ponad 95 lat, działając od 1920 roku.

Bank jest spółdzielnią prowadzącą swoją działalność na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (t.j. Dz.U. z 2015r., poz.2170 z późn.zm.), Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku *Prawo bankowe* (t.j. Dz.U. z 2015 roku, poz. 128 z późn.zm.), ustawy z dnia 16 września 1982 roku *Prawo spółdzielcze* (t.j. Dz.U. z 2013 roku, poz. 1443 z późn.zm.), innych ustaw oraz na podstawie *Statutu Banku*.

Bank, działając w interesie swoich członków, prowadzi działalność bankową na rzecz osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, jeżeli posiadają zdolność prawną.

Bank jest zrzeszony z Bankiem Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie na mocy umowy zrzeszenia zawartej w dniu 27 marca 2002 roku.

W dniu 30 sierpnia 2016 roku Bank Spółdzielczy w Jaworznie przystąpił do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. System został utworzony zgodnie ze znowelizowaną Ustawą o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających i uznany

przez Komisję Nadzoru Finansowego decyzją z dnia 22 grudnia 2015 roku.

2.1. Informacja o stopie zwrotu z aktywów

Na podstawie art. 111a ustawy *Prawo bankowe* Bank Spółdzielczy w Jaworznie podaje do publicznej wiadomości stopę zwrotu z aktywów (ROA) obliczoną jako iloraz zysku netto i sumy bilansowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wyznaczona w ten sposób stopa zwrotu z aktywów ukształtowała się na poziomie 1,16%.

2.2. Informacja o działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Bank Spółdzielczy w Jaworznie nie prowadzi działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie ze *Statutem*, Bank działa na terenie Jaworzna - miasta na prawach powiatu, województwa śląskiego oraz powiatu chrzanowskiego w województwie małopolskim.

3. Cele, strategię i zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka

Podstawowe zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka reguluje zatwierdzona przez Radę Nadzorczą Banku *Strategia zarządzania ryzykiem w Banku Spółdzielczym w Jaworznie* oraz zatwierdzone przez Zarząd Banku instrukcje i regulaminy, obejmujące obszary ryzyka, które Bank uznał za istotne. Ryzyka uznawane przez Bank jako trwale istotne to:

- 1) ryzyko kredytowe - ryzyko nie wywiązania się kontrahenta Banku z obowiązku zwrotu udzielonych kontrahentowi przez Bank należności; ryzyko to wpływa w sposób najbardziej istotny na działalność Banku, ponieważ niespłacenie udzielonych należności wiąże się z poniesieniem przez Bank ewentualnych dużych strat;
- 2) ryzyko koncentracji zaangażowań - ryzyko nie wykonania zobowiązania/zobowiązań przez pojedyncze (także powiązane kapitałowo lub organizacyjnie) podmioty oraz przez grupy podmiotów, w przypadku których prawdopodobieństwo nie wykonania zobowiązania jest zależne od wspólnych czynników;
- 3) ryzyko płynności - zagrożenie utraty zdolności do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności Banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, powodujące konieczność poniesienia nieakceptowalnych strat;
- 4) ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej - ryzyko wynikające z narażenia aktualnego i przyszłego wyniku finansowego Banku (głównie wyniku odsetkowego) oraz posiadanych kapitałów (funduszy) na niekorzystny wpływ zmian niezależnych od Banku rynkowych stóp procentowych;
- 5) ryzyko operacyjne - ryzyko to należy rozumieć jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i

systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko prawne, natomiast nie obejmuje ryzyka reputacji i ryzyka strategicznego, które związane jest z ryzykiem biznesowym;

- 6) ryzyko braku zgodności - skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji zewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania;
- 7) ryzyko kapitałowe (niewypłacalności) - ryzyko wynikające z niezapewnienia kapitału, jak i braku możliwości osiągnięcia poziomu kapitału adekwatnego do ponoszonego przez Bank ryzyka prowadzonej działalności, niezbędnego do pokrycia nieoczekiwanych strat oraz spełniającego wymogi nadzorcze umożliwiające dalsze samodzielne funkcjonowanie Banku.

Proces zarządzania ryzykiem w Banku obejmuje następujące działania:

- 1) identyfikację ryzyka, która polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł zagrożeń związanych z ryzykiem oraz oszacowaniu wielkości potencjalnego wpływu danego rodzaju ryzyka na sytuację finansową Banku. W ramach identyfikacji ryzyka określone są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, a także sporządza się prognozy i plany uwzględniające przewidywany poziom ryzyka;
- 2) pomiar ryzyka - zasady pomiaru, analizy oraz testowania warunków skrajnych ekspozycji na ryzyko, umożliwiające zarządzanie tym ryzykiem w skali Banku;
- 3) ocenę/szacowanie ryzyka - określenie siły wpływu lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka;
- 4) monitorowanie ryzyka - polega na monitorowaniu odchylenia realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń);
- 5) raportowanie ryzyka obejmujące cykliczne informowanie Kierownictwa o skali narażenia na ryzyko i podjętych działaniach;
- 6) stosowanie mechanizmów kontrolujących i ograniczających ryzyko - polega w szczególności na przyjmowaniu regulacji wewnętrznych, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem.

W procesie zarządzania ryzykiem w Banku uczestniczą:

- 1) Rada Nadzorcza - sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność;

- 2) Zarząd - odpowiada za opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem, w tym strategii zarządzania ryzykiem, a także za zorganizowanie, wdrożenie i funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku zapewnia, że system zarządzania ryzykiem jest skuteczny - to znaczy, że proces zarządzania tym ryzykiem jest realizowany w sposób poprawny na każdym etapie, tj. etapach: identyfikacji, oceny, kontroli i zapobiegania, monitorowania i raportowania, a jeśli to konieczne - Zarząd Banku podejmuje działania celem weryfikacji, wprowadzania niezbędnych korekt i udoskonaleń tego systemu, w tym regulacji wewnętrznych dotyczących tego systemu;
- 3) Komitet Kredytowy - uczestniczy w procesie opiniowania transakcji kredytowych oraz ich klasyfikacji pod kątem ryzyka ponoszonego przez Bank;
- 4) Zespół Zarządzania Ryzykami i Analiz - do podstawowych zadań Zespołu należy gromadzenie, przetwarzanie, pomiar i raportowanie odpowiednim organom informacji dotyczących podejmowanego przez Bank ryzyka;
- 5) System kontroli wewnętrznej ma za zadanie kontrolę i ocenę sprawności działania systemu zarządzania ryzykiem oraz dokonywanie regularnych przeglądów prawidłowości przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem, obowiązujących w Banku. Dostarcza obiektywnej oceny adekwatności i skuteczności funkcjonującego systemu zarządzania oraz zgodności przeprowadzonych operacji bankowych z wewnętrznymi regulacjami Banku.
- 6) Pozostali pracownicy - mają obowiązek przestrzegania zasad zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, obowiązujących w Banku w formie wewnętrznych regulacji i zaleceń, uczestnictwa w postępowaniu wyjaśniającym przyczyny wystąpienia zdarzeń generujących ryzyko oraz raportowania tych zdarzeń.

3.1. Ryzyko kredytowe

Celem strategicznym w zakresie działalności kredytowej jest budowa odpowiedniego do posiadanych funduszy własnych bezpiecznego portfela kredytowego, zapewniającego odpowiedni poziom dochodowości.

Cel ten jest realizowany poprzez zarządzanie ryzykiem kredytowym obejmujące podstawowe kierunki działań (cele pośrednie):

- 1) budowa bezpiecznego zdywersyfikowanego portfela kredytowego,
- 2) podejmowanie działań zabezpieczających w obszarze ryzyka pojedynczej transakcji oraz ryzyka portfela,
- 3) działania organizacyjno-proceduralne.

Bank dąży do ograniczania ryzyka kredytowego oraz ryzyka koncentracji wyznaczając limity rozwoju akcji kredytowej, w odniesieniu do branż, zabezpieczeń, struktury podmiotowej i przedmiotowej oraz przepisów zewnętrznych.

3.1.1. Ryzyko kredytowe ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Bank dokonuje jego pomiaru i oceny, analizując:

- 1) poziom zaangażowania Banku w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie,
- 2) jakość portfela kredytowego w grupie tych ekspozycji,
- 3) wartość ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w sytuacji zagrożonej,
- 4) wartość i jakość indywidualnie istotnych ekspozycji kredytowych,
- 5) bieżącą ocenę wartości nieruchomości, w tym: rodzaj nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie, rodzaj hipoteki, ubezpieczenie nieruchomości,
- 6) poziom wskaźnika LtV - jest to wskaźnik wyrażający stosunek wartości ekspozycji kredytowej do wartości zabezpieczenia na nieruchomości .

Bank monitoruje zmiany zachodzące na rynku nieruchomości oraz weryfikuje wartość rynkową nieruchomości, stanowiących zabezpieczenie ekspozycji kredytowych. Weryfikacja i monitoring prowadzone są na podstawie dokumentów przedkładanych przez kredytobiorcę oraz informacji i danych gromadzonych bezpośrednio przez pracowników Banku, z wykorzystaniem między innymi bazy danych o nieruchomościach, zawartej w Systemie Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON).

3.1.2. Ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych

Celem polityki zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych jest zapewnienie bezpiecznej i efektywnej działalności Banku w obszarze detalicznych ekspozycji kredytowych w długoterminowej perspektywie, z uwzględnieniem wrażliwości na zmiany warunków otoczenia oraz oddziaływania na poziom ryzyka tych ekspozycji, poprzez właściwy dobór klientów.

W celu ograniczenia poziomu ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w Banku obowiązują limity wewnętrzne:

- 1) dla portfela detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 2) dla poszczególnych rodzajów detalicznych ekspozycji kredytowych.

3.1.3. Utrata wartości ekspozycji kredytowych

Bank Spółdzielczy w Jaworznie definiuje należności przeterminowane i dokonuje ich klasyfikacji zgodnie z kryteriami określonymi w *Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków z dnia 16.12.2008 roku (Dz.U. Nr 235, poz. 1589 z późniejszymi zmianami)*.

Jako ekspozycję przeterminowaną, Bank uznaje każdą należność z tytułu kapitału lub odsetek nie spłaconą w terminie. Ekspozycjami zagrożonymi są należności poniżej standardu, wątpliwe i stracone. Bank dokonuje klasyfikacji ekspozycji kredytowych do odpowiednich kategorii ryzyka, stosując dwa kryteria:

- 1) kryterium terminowości – terminowość spłaty kapitału lub odsetek,
- 2) kryterium ekonomiczne – badanie sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika (kredytobiorcy, poręczyciela).

Przeглядów oraz klasyfikacji ekspozycji kredytowych Bank dokonuje zgodnie z ww. *Rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków*.

Bank tworzy rezerwy celowe oraz rezerwę na ryzyko ogólne. Rezerwy celowe tworzone są na ryzyko związane z działalnością Banku w odniesieniu do ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do:

- 1) kategorii "normalne" – w zakresie ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych,
- 2) kategorii "pod obserwacją",
- 3) grupy "zagrożone" – w tym do kategorii "poniżej standardu", "wątpliwe" lub „stracone”.

Wysokość tworzonych rezerw związana jest bezpośrednio z kategorią ryzyka, do której została zaklasyfikowana ekspozycja oraz z jakością przyjętych zabezpieczeń prawnych ekspozycji.

Tabela 1. Zmiana stanu wartości rezerw celowych na należności bilansowe w okresie od dnia 01.01.2016 roku do dnia 31.12.2016 roku (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Na należności normalne i pod obserwacją	Na należności poniżej standardu	Na należności wątpliwe	Na należności stracone	Razem
Stan na początek okresu	0	16	0	373	389
Zwiększenia	0	6	7	8	21
Utworzenie rezerw celowych	0	6	7	8	21
Zmniejszenia	0	0	13	58	71
Rozwiązanie rezerw tworzonych w koszty	0		13	58	71
Odpisanie do ewidencji pozabilansowej	0	0	0	0	0
Zmiany z tytułu przekwalifikowania	0	- 22	22	0	0
Stan na koniec okresu	0	0	16	323	339

Rezerwa na ryzyko ogólne tworzona jest zgodnie z *art.130 ustawy Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2015 roku, poz.128)*. Rezerwa tworzona jest w ciężar kosztów, na pokrycie niezidentyfikowanego ryzyka związanego z prowadzeniem działalności bankowej. Tworzenie i rozwiązywanie rezerwy dokonywane jest na podstawie oceny ryzyka, uwzględniającej w szczególności wielkość należności oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych. Wartość rezerwy na ryzyko ogólne na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 247 tys. złotych.

Całkowitą kwotę ekspozycji na ryzyko kredytowe według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz średnią kwotę ekspozycji za 2016 rok w podziale na klasy zaprezentowano w tabeli numer 2.

Tabela 2. Ekspozycje na ryzyko kredytowe (w tys. złotych)

KLASA EKSPOZYCJI	Kwota ekspozycji po odliczeniu korekt wartości i rezerw według stanu na dzień 31.12.2016r.	Średnia kwota ekspozycji po odliczeniu korekt wartości i rezerw za okres.01.01.-31.12.2016r.
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	16 737	17 216
Ekspozycje wobec instytucji	18 683	18 241
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	19 493	19 167
Ekspozycje detaliczne	4 163	3 582
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	5 036	5 212
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	52	55
Inne pozycje	3 385	3 181
OGÓŁEM	67 549	66 654

Tabela 3. Struktura ekspozycji, których dotyczy niewykonanie zobowiązania według stanu na dzień 31.12.2016r. (w tys. złotych)

Klasa ekspozycji	Ekspozycja pierwotna	Rezerwy celowe związane z ekspozycją pierwotną	Ekspozycja po odliczeniu rezerw
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	255	-206	49
Ekspozycje detaliczne	120	-117	3
Ogółem	375	-323	52

**Tabela 4. Struktura aktywów według terminów zapadalności na dzień 31.12.2016r.
(wartość nominalna w tys. zł)**

Bez określonego terminu	Należności od sektora finansowego	4 856
	Należności od sektora niefinansowego	379
	Instrumenty kapitałowe	1 310
	Pozostałe pozycje aktywów	2 075
	Razem	8 620
<= 1 tygodnia	Należności od sektora finansowego	2 111
	Należności od sektora niefinansowego	195
	Instrumenty dłużne - bony pieniężne NBP	16 740
	Razem	19 046
>1 tygodnia <= 1 miesiąca	Należności od sektora finansowego	1 300
	Należności od sektora niefinansowego	693
	Instrumenty dłużne-obligacje BPS S.A.	700
	Razem	2 693
>1 miesiąca <= 3 miesięcy	Należności od sektora finansowego	800
	Należności od sektora niefinansowego	2 235
	Instrumenty dłużne-obligacje BPS S.A.	900
	Razem	3 935
>3 miesięcy <= 6 miesięcy	Należności od sektora finansowego	3 100
	Należności od sektora niefinansowego	2 797
	Razem	5 897
>6 miesięcy <= 12 miesięcy	Należności od sektora niefinansowego	5 360
>1 roku <= 2 lat	Należności od sektora niefinansowego	2 879
>2 lat <= 5 lat	Należności od sektora niefinansowego	5 003
>5 lat <= 10 lat	Należności od sektora niefinansowego	4 121
	Instrumenty dłużne-obligacje BPS S.A.	950
	Razem	5 071
>10 lat <= 20 lat	Należności od sektora niefinansowego	2 827
> 20 lat	Należności od sektora niefinansowego	321
Ogółem, z tego:		61 652
Należności od sektora finansowego		12 167
Należności od sektora niefinansowego		26 810
Instrumenty dłużne i kapitałowe		20 600
Pozostałe pozycje aktywów		2 075

3.1.4. Polityka zabezpieczeń

Bank podejmując decyzję o zaangażowaniu kredytowym dąży do uzyskania pełnego zabezpieczenia o jak najwyższej jakości przez cały okres kredytowania. Jakość zabezpieczeń Bank ocenia według ich płynności, aktualnej wartości rynkowej oraz wpływu na poziom tworzonych rezerw. Bank preferuje zabezpieczenia umożliwiające pomniejszenie podstawy tworzenia rezerw celowych.

Ustanawiane przez Bank zabezpieczenia są adekwatne do:

- 1) rodzaju kredytu,
- 2) okresu kredytowania,
- 3) kwoty kredytu,
- 4) typowego i indywidualnego ryzyka kredytu, w tym ryzyka kredytowego klienta,
- 5) statusu prawnego kredytobiorcy.

Podstawowy podział zabezpieczeń dokonywany jest w oparciu o kryterium zakresu odpowiedzialności dłużnika:

- 1) zabezpieczenia osobiste, charakteryzujące się odpowiedzialnością osobistą dłużnika z tytułu zabezpieczeń, a zatem całym jego majątkiem do wysokości zadłużenia; do zabezpieczeń osobistych zalicza się między innymi: weksel własny in blanco, poręczenie wekslowe, poręczenie według prawa cywilnego, przystąpienie do długu;
- 2) zabezpieczenia rzeczowe ograniczające się do poszczególnych składników majątku dłużnika z tytułu zabezpieczenia, dające pierwszeństwo zaspokojenia się z obciążonej rzeczy, na przykład hipoteka, przewłaszczenie rzeczy ruchomej.

W celu wczesnej identyfikacji sygnałów ostrzegania i podejmowania działań ograniczających ryzyko kredytowe w Banku prowadzony jest monitoring zabezpieczeń.

Zakres prowadzonego monitoringu zabezpieczeń to:

- 1) kontrola zgodności warunków decyzji kredytowej z warunkami zawartymi w umowie kredytu oraz umowach zabezpieczeń;
- 2) analiza stanu ustanowionych zabezpieczeń.

3.1.5. Ryzyko koncentracji zaangażowań

Bank zarządza ryzykiem koncentracji zaangażowań zarówno na poziomie jednostkowym, jak i całego portfela aktywów. W odniesieniu do portfela kredytowego Bank stosuje i monitoruje limity zaangażowań, w szczególności w odniesieniu do grupy klientów, produktów, branż oraz

zabezpieczeń. W przypadku wykorzystania limitu na poziomie ustalonym przez Bank, podejmowane są działania w celu ograniczenia poziomu koncentracji zaangażowań.

Wybór instrumentów zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań, mających na celu dywersyfikację tego ryzyka, uzależniony jest od zidentyfikowanego poziomu ryzyka kredytowego, przy zachowaniu zasady proporcjonalności względem profilu ryzyka Banku.

Zgodnie z *Instrukcją oceny adekwatności kapitałowej Banku Spółdzielczego w Jaworznie* w Banku badana jest istotność ryzyk wynikających z zaangażowań kredytowych odnoszących się do:

- 1) koncentracji dużych ekspozycji;
- 2) koncentracji w ten sam sektor gospodarczy;
- 3) koncentracji w ten sam rejon geograficzny;
- 4) koncentracji w jednorodny instrument finansowy;
- 5) koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia kredytowego.

W przypadku, gdy zaangażowanie dla danego ryzyka koncentracji przekroczy ustalony wewnętrzny limit, Bank wylicza wewnętrzny wymóg kapitałowy z tytułu tego ryzyka.

W 2016 roku w Banku nie wystąpiła konieczność utworzenia dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka koncentracji.

Tabela 5. Struktura zaangażowania kredytowego według segmentów branżowych na dzień 31.12.2016 roku

Branża	Udział % w zaangażowaniu kredytowym wobec podmiotów gospodarczych ogółem
Działalność produkcyjna	19,76%
Budownictwo	29,62%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	15,86%
Transport i gospodarka magazynowa	13,05%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,06%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3,12%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0,02%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	11,97%
Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane	0,82%
Pozostała działalność usługowa	5,72%
Razem	100,00%

Tabela 6. Struktura zaangażowania kredytowego Banku wobec największych podmiotów według stanu na dzień 31.12.2016r.

Podmiot	Udział % w portfelu kredytowym ogółem
Podmiot A	9,40%
Podmiot B	8,39%
Podmiot C	8,00%
Podmiot D	7,37%
Podmiot E	6,38%
Razem zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe podmiotów	39,54%

3.1.6. Zakres i charakter systemów raportowania i pomiaru ryzyka kredytowego, w tym ryzyka koncentracji zaangażowań

W ramach cyklicznych informacji przekazywanych Zarządowi monitorowany jest profil ryzyka kredytowego (w tym ryzyka koncentracji Banku). W cyklach miesięcznych sporządzane są raporty zawierające:

- 1) strukturę jakościową ekspozycji kredytowych, w tym strukturę jakościową detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 2) analizę produktową i podmiotową portfela kredytowego,
- 3) analizę zobowiązań pozabilansowych udzielonych,
- 4) analizę zaangażowań równych lub przekraczających 500 tys. złotych,
- 5) wykorzystanie limitów koncentracji zaangażowań, w tym limitów dotyczących portfela detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 6) test warunków skrajnych według I scenariusza - koncentracja portfela kredytowego.

W cyklach kwartalnych sporządzane są raporty zawierające:

- 1) strukturę ekspozycji według wag ryzyka,
- 2) poziom i dynamikę "dużych" zaangażowań, to jest zaangażowań równych lub przekraczających 10% funduszy własnych Banku oraz kredytów i innych zobowiązań udzielonych członkom Zarządu Banku i organów statutowych oraz osobom na stanowiskach kierowniczych.

W cyklach półrocznych sporządzany jest test warunków skrajnych według II scenariusza - koncentracja podmiotowa.

W cyklach rocznych sporządza się:

- 1) informację związaną z działaniami windykacyjnymi i restrukturyzacyjnymi Banku,
- 2) analizę ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości,
- 3) analizę ryzyka branż, w których występują "duże" zaangażowania,
- 4) testy warunków skrajnych według III scenariusza - koncentracja zabezpieczeń hipotecznych oraz testy w zakresie detalicznych ekspozycji kredytowych.

Raporty przedkładane Radzie Nadzorczej w cyklach kwartalnych zawierają syntetyczne informacje w zakresie ryzyka kredytowego i ryzyka koncentracji zaangażowań, w tym ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych. W cyklach rocznych przedkładana jest informacja w zakresie ryzyka ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznie.

3.2. Ryzyko płynności

Celem procesu zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie możliwości realizowania zobowiązań Banku na bazie dziennej, zdolności do utrzymania płynności w krótkim, średnim i długim okresie zarówno w normalnych warunkach, jak i w przypadku wystąpienia zdarzeń kryzysowych - tak na poziomie Banku, jak i rynku - ograniczających dostęp do zabezpieczonych i niezabezpieczonych źródeł finansowania.

Realizacja strategii zarządzania płynnością następuje poprzez:

- 1) utrzymanie poziomu płynności zapewniającego regulowanie wszystkich zobowiązań w umownych terminach,
- 2) utrzymywanie nadwyżki płynności, złożonej z wolnych od obciążeń, wysokiej jakości aktywów umożliwiającej przetrwanie różnorodnych zdarzeń kryzysowych,
- 3) zapewnienie stabilnych, zdywersyfikowanych źródeł finansowania o odpowiedniej jakości,
- 4) optymalne zarządzanie środkami płynnymi, w tym nadwyżkami środków finansowych.

Rola i odpowiedzialność organów Banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności:

- 1) Rada Nadzorcza, w ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za proces zarządzania ryzykiem w Banku, nadzoruje realizację polityki zarządzania ryzykiem płynności. Rada zatwierdza maksymalny poziom ryzyka płynności, jaki może obciążać działalność Banku (apetyt na ryzyko) oraz strukturę organizacyjną Banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka.
- 2) Zarząd Banku w zakresie swoich kompetencji, ponosi odpowiedzialność za ryzyko płynności jakie ponosi Bank oraz za efektywność metod zarządzania tym ryzykiem. Zarząd odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację pisemnych polityk oraz procedur w zakresie zarządzania ryzykiem płynności.
- 3) Prezes Zarządu pełni nadzór nad zarządzaniem ryzykiem płynności, w tym nad realizacją Polityki w zakresie zarządzania ryzykiem.
- 4) Członek Zarządu jest odpowiedzialny za operacyjne zarządzanie ryzykiem płynności.
- 5) Zespół Zarządzania Ryzykami i Analiz wykonuje bezpośrednio bieżące zadania związane z utrzymywaniem krótko-, średnio- i długookresowej płynności Banku.
- 6) Pozostali pracownicy są zobowiązani do przygotowywania i dostarczania informacji niezbędnych do sprawnego i efektywnego zarządzania płynnością Banku, a także do wykonywania zadań związanych z realizacją planów i procedur awaryjnych.

W ramach zabezpieczenia płynności Bank korzysta z następujących czynności wykonywanych przez Bank Zrzeszający:

- 1) lokowanie nadwyżek środków finansowych Banku poprzez przyjmowanie depozytów,
- 2) zakup bonów pieniężnych NBP,
- 3) dokonywanie zasileń i przyjmowanie odprowadzeń gotówki.

Bank stosuje szereg metod pomiaru i oceny ryzyka płynności w postaci:

- 1) rozpoznawania zapotrzebowania na środki płynne (w tym płynność śróddzienną),
- 2) pomiaru i oceny zapasu środków płynnych, w tym nadzorczych miar płynności,
- 3) pomiaru i oceny stabilności źródeł finansowania, w tym szacowanie, prognoza i ocena środków stabilnych (w tym osadu), pomiar i ocena odnawialności i zrywalności depozytów, pomiar i ocena wpływu koncentracji źródeł finansowania na stabilność źródeł finansowania,

- 4) stosowania metody analizy przepływów, w tym z użyciem analizy luki płynności (urealnionej) do celu pomiaru: płynności krótkoterminowej, średnioterminowej, długoterminowej,
- 5) analizy płynności długoterminowej, w tym dokonywanie pogłębionej analizy płynności długoterminowej,
- 6) oceny wpływu wybranych wskaźników ekonomicznych na płynność, a także ocena wskaźników wczesnego ostrzegania,
- 7) pomiaru i oceny wykonania odpowiednich limitów,
- 8) analizy wpływu wdrażanych nowych produktów na ryzyko płynności.

Z punktu widzenia zarządzania płynnością najważniejsza jest analiza poziomu płynności w ujęciu krótko- i średnioterminowym. Zgodnie z *Uchwałą Komisji Nadzoru Finansowego Nr 386/2008 z dnia 17.12.2008r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności*, Bank Spółdzielczy w Jaworznie dokonuje kalkulacji nadzorczych miar płynności M1 i M2 określonych w *Załączniku nr 3 do Uchwały Nr 386/2008 KNF* na każdy dzień sprawozdawczy.

Tabela 7. Kalkulacja nadzorczych miar płynności Banku Spółdzielczego w Jaworznie według stanu na dzień 31.12.2016r.

Aktywa		w tys. zł	
A1	Podstawowa rezerwa płynności	20 150	
A2	Uzupełniająca rezerwa płynności	6 197	
A3	Pozostałe transakcje zawierane na hurtowym rynku finansowym	10 289	
A4	Aktywa o ograniczonej płynności	26 810	
A5	Aktywa niepłynne	2 031	
A6	Aktywa ogółem	65 477	
Pasywa		w tys. zł	
B1	Fundusze własne pomniejszone o sumę wartości wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i wymogu z tytułu ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta	14 971	
Miary płynności		Wartość minimalna	Wartość
M1	Współczynnik udziału podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w aktywach ogółem $(A1+A2/A6)$	0,20	0,40
M2	Współczynnik pokrycia sktywów niepłynnych funduszami własnymi $(B1/A5)$	1,00	7,37

Ponadto, zgodnie z zapisami Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającego Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady

(UE) Nr 575/2013 Bank obliczał w każdym dniu sprawozdawczym wskaźnik pokrycia wpływów netto LCR.

Szczegółowy wymóg pokrycia wpływów netto jest równy stosunkowi posiadanego przez Bank zabezpieczenia przed utratą płynności do jego wpływów płynności netto przez okres występowania warunków skrajnych trwający 30 dni kalendarzowych; wymóg ten jest wyrażony procentowo.

Minimalny, wymagany prawem, poziom wskaźnika LCR w 2016 roku wynosił 70%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wskaźnik pokrycia wpływów netto LCR w Banku Spółdzielczym w Jaworznie ukształtował się na poziomie 656%.

Zarządzając ryzykiem płynności bank powinien utrzymywać odpowiednią nadwyżkę płynności, złożoną z łatwo zbywalnych aktywów, w celu zabezpieczenia możliwości przetrwania sytuacji kryzysowych związanych z ryzykiem płynności.

Aktywa wchodzące w skład nadwyżki płynności powinny spełniać następujące wymogi:

- 1) brak obciążeń,
- 2) wysoka jakość kredytowa,
- 3) wysoka płynność na rynku lub transakcji bezpośrednich,
- 4) łatwa zbywalność,
- 5) brak prawnych, regulacyjnych i operacyjnych przeszkód do wykorzystania tych aktywów w celu pozyskania środków,
- 6) sprzedaż aktywa nie oznacza konieczności podejmowania nadzwyczajnych działań.

Składniki nadwyżki płynności według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w tabeli nr 8.

Tabela 8. Nadwyżka płynności Banku Spółdzielczego w Jaworznie według stanu na dzień 31.12.2016r.

Wyszczególnienie	Wartość w tys. zł
Kasa	1 278
Środki na rachunku bieżącym i lokatach w Banku Zrzeszającym z terminem zapadalności do 1 dnia roboczego włącznie	132
Bony pieniężne NBP	16 740
Nadwyżka płynności	18 150

Podstawowym źródłem finansowania działalności Banku są przyjęte depozyty od osób prywatnych oraz innych podmiotów niefinansowych. Bank dąży do takiego konstruowania produktów depozytowych, aby było to optymalne pod kątem ryzyka płynności. Zarządzanie bazą depozytową Banku poprzez przyjęte limity koncentracji zakłada ograniczenia w zakresie uzależnienia od poszczególnych źródeł finansowania.

Strukturę źródeł finansowania według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiono w tabeli nr 9.

Tabela 9. Struktura podstawowych źródeł finansowania Banku Spółdzielczego w Jaworznie według stanu na dzień 31.12.2016r.

Wyszczególnienie	Wartość w tys. zł	% udział w depozytach ogółem
Depozyty bieżące osób prywatnych	16 164	33,49
Depozyty terminowe osób prywatnych	24 379	50,52
Razem depozyty osób prywatnych	40 543	84,01
Depozyty bieżące pozostałych podmiotów niefinansowych	5 621	11,65
Depozyty terminowe pozostałych podmiotów niefinansowych	1 908	3,95
Razem depozyty pozostałych podmiotów niefinansowych	7 529	15,60
Depozyty bieżące jednostek budżetowych	46	0,10
Depozyty terminowe jednostek budżetowych	140	0,29
Razem depozyty jednostek budżetowych	186	0,39
RAZEM BAZA DEPOZYTOWA	48 258	100

Analiza luki płynności jest instrumentem pomocnym w zarządzaniu płynnością. Luka płynności (kontraktowa) to zestawienie niedopasowania terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów w danym przedziale czasowym sporządzane na podstawie szacunków przepływów pieniężnych w celu ustalenia przyszłego poziomu płynności. Występowanie dodatniej/ujemnej różnicy pomiędzy sumą aktywów zapadających a sumą pasywów wymagalnych i pozycji pozabilansowych w danym przedziale czasowym wskazuje na utrzymywanie luki dodatniej/ujemnej. Luka dodatnia wskazuje na utrzymywanie nadwyżki płynności.

W celu realnego ustalenia przyszłego poziomu płynności Bank dokonuje urealnienia terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów (urealniona luka płynności). Urealnienie uwzględnia założenia dotyczące między innymi wcześniejszych wypłat depozytów, późniejszych spłat kredytów, stabilności źródeł finansowania.

Kontraktową i urealnią lukę płynności według stanu dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiono w tabeli numer 10.

Tabela 10. Kontraktowa i urealniają luka płynności Banku Spółdzielczego w Jaworznie według stanu na dzień 31.12.2016r.

Kontraktowa luka płynności				
Wyszczególnienie	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 do 3 miesięcy	Powyżej 3 do 6 miesięcy	Powyżej 6 miesięcy do 1 roku
Aktywa ogółem wg terminów zapadalności w tys. zł	27 535	6 685	7 511	5 371
Pasywa ogółem wg terminów zapadalności w tys. zł	27 724	6 791	10 326	3 291
Luka płynności	-189	- 106	- 2 815	2 080
Luka płynności skumulowana	-189	- 295	- 3 110	-1 030
Urealniają luka płynności				
Wyszczególnienie	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 do 3 miesięcy	Powyżej 3 do 6 miesięcy	Powyżej 6 miesięcy do 1 roku
Aktywa ogółem wg terminów zapadalności w tys. zł	27 679	6 682	7 682	5 298
Pasywa ogółem wg terminów zapadalności w tys. zł	16 649	2 051	2 586	2 714
Luka płynności	11 030	4 631	5 096	2 584
Luka płynności skumulowana	11 030	15 661	20 757	23 341

Bank określa i analizuje scenariusze sytuacji związane z zagrożeniem utraty płynności (testy warunków skrajnych).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał nadwyżkę płynności, która pozwala na przetrwanie w okresie tak zwanego "horyzontu przeżycia" w poszczególnych scenariuszach testów warunków skrajnych. W sytuacji skrajnej nie jest wymagane podejmowanie działań awaryjnych.

Do szacowania wewnętrznego wymogu kapitałowego na ryzyko płynności Bank wykorzystuje relację wartości posiadanych, na datę analizy, aktywów płynnych do aktywów ogółem. Bank dokonuje analizy sytuacji szokowej zakładającej nagły spadek bazy depozytowej o 20%, przy jednoczesnym założeniu konieczności utrzymania wartości wskaźnika udziału aktywów płynnych w aktywach ogółem na poziomie minimum 20%.

Przyjmuje się założenie, że odpływ środków jest finansowany posiadanymi aktywami płynnymi, w związku z czym aktywa płynne pomniejsza się o 20% posiadanej na dzień analizy bazy depozytowej.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku udział aktywów płynnych w aktywach ogółem przy założeniu zaistnienia sytuacji szokowej ukształtował się na poziomie 25,51%. Nie wystąpiła w związku z powyższym konieczność utworzenia wewnętrznego wymogu kapitałowego na zabezpieczenie ryzyka płynności.

W ramach cyklicznych informacji przekazywanych Zarządowi monitorowany jest profil ryzyka płynności. W cyklach miesięcznych sporządzany jest raport zawierający:

- 1) kontraktową i urealnioną lukę płynności,
- 2) analizę struktury bilansu i zobowiązań pozabilansowych,
- 3) analizę nadzorczych miar płynności oraz wskaźników ekonomicznych umożliwiających ocenę stopnia narażenia Banku na ryzyko płynności,
- 4) analizę koncentracji zaangażowania źródeł finansowania aktywów,
- 5) wykorzystanie limitów wewnętrznych ograniczających narażenie Banku na ryzyko płynności.

W cyklach kwartalnych sporządza się testy warunków skrajnych w trzech wariantach : wariant wewnętrzny, wariant systemowy, wariant będący połączeniem obu ww. wariantów.

Raport przedkładany Radzie Nadzorczej Banku w cyklach kwartalnych zawiera syntetyczną informację dotyczącą ryzyka płynności.

3.3. Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

W ramach ryzyka stopy procentowej, Bank wyróżnia następujące podryzyka:

- 1) ryzyko przeszacowania (niedopasowanie terminów zapadalności/wymagalności) - jest rezultatem różnic w czasie pomiędzy wystąpieniem zmian stóp procentowych aktywów i pasywów, a także zobowiązań pozabilansowych. Wynika to z posiadania przez bank aktywów i pasywów o różnych okresach przeszacowania stóp procentowych. Dla instrumentów o zmiennym oprocentowaniu, termin przeszacowania jest zbieżny z najbliższym, prawdopodobnym terminem zmiany ich oprocentowania, dla instrumentów o stałej stopie procentowej jest to termin

zapadalności/wymagalności. Ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania występuje na przykład wtedy, gdy długoterminowe kredyty o stałym oprocentowaniu finansuje się depozytami o krótszych terminach przeszacowania;

- 2) ryzyko bazowe - wynika z niedoskonałego powiązania (korelacji) stóp procentowych instrumentów generujących przychody i koszty odsetkowe, które to instrumenty mają jednocześnie te same okresy przeszacowania;
- 3) ryzyko opcji klienta - powstaje wówczas, gdy klient ma prawo (ale nie obowiązek) zmiany wielkości i harmonogramu przepływów gotówkowych aktywów, pasywów lub pozycji pozabilansowych. Na takie ryzyko narażone są na przykład kredyty o stałym oprocentowaniu zawierające ryzyko wcześniejszej spłaty lub ryzyko wydłużenia terminu spłat. Po stronie pasywnej bilansu, dominującą opcją daną klientowi jest prawo wycofania depozytu o stałej stopie procentowej przed upływem terminu;
- 4) ryzyko krzywej dochodowości - polega na zmianie relacji pomiędzy stopami procentowymi odnoszącymi się do różnych terminów, a dotyczącymi tego samego indeksu lub rynku. Zmiany w krzywej dochodowości mogą nasilić stopień narażenia banku na ryzyko stopy procentowej poprzez wzmocnienie efektu niedopasowania terminów przeszacowania.

Celem strategicznym polityki Banku w odniesieniu do ryzyka stopy procentowej jest minimalizacja ryzyka związanego z możliwością wystąpienia niekorzystnych zmian rynkowych stóp procentowych i negatywnym wpływem tych zmian na wynik finansowy Banku. Ponadto celem jest zidentyfikowanie podstawowych zagrożeń związanych z tym ryzykiem, z jednoczesnym zastosowaniem odpowiednich metod zarządzania mających na celu eliminację zagrożeń nierównomiernej reakcji różnych pozycji bilansowych na zmiany stóp procentowych a przez to na zmiany przychodów i kosztów. W konsekwencji ma to utrzymać zdolność do wywiązywania się w sposób optymalny z bieżących i przyszłych zobowiązań bilansowych, jak i pozabilansowych, przy zapewnieniu pożądanego wyniku finansowego oraz realnej wartości posiadanych kapitałów (funduszy własnych).

Strategia Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej oparta jest między innymi na następujących zasadach:

- 1) do pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank stosuje metodę luki stopy procentowej,
- 2) do oceny tego ryzyka Bank może dodatkowo wykorzystywać również inne metody, na przykład badania symulacyjne wpływu zmian stóp procentowych na przychody odsetkowe, zmiany w kosztach odsetkowych i w konsekwencji zmiany w wyniku z

tytułu odsetek,

- 3) zarządzanie ryzykiem stopy procentowej koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem przeszacowania, ryzykiem bazowym oraz kontroli ryzyka opcji klienta,
- 4) Bank ogranicza ryzyko stopy procentowej poprzez stosowanie systemu limitów i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów.

Testy warunków skrajnych w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmują:

- 1) wariantową analizę wpływu zmian wszystkich stóp referencyjnych o 100 i 200 punktów bazowych na wynik odsetkowy - test przeprowadza się w cyklach miesięcznych,
- 2) wariantową analizę wpływu zmian stawek bazowych o 100 punktów bazowych na wynik odsetkowy- test przeprowadza się w cyklach miesięcznych (jako stawki bazowe Bank przyjmuje stopę redyskonta weksli, stopę referencyjną, stawki WIBID,WIBOR),
- 3) wariantową analizę wpływu zmian wszystkich stóp referencyjnych o 400 punktów bazowych na wynik odsetkowy - test przeprowadza się w cyklach kwartalnych,
- 4) symulację luki przeszacowania i jej wpływ na wyniki odsetkowe oraz kształtowanie się limitów, przyjmując założenie, że kredyty na finansowanie działalności gospodarczej o zmiennym oprocentowaniu, są oprocentowane według stopy stałej- test przeprowadza się w cyklach kwartalnych.

W ramach cyklicznych miesięcznych informacji przekazywanych Zarządowi monitorowany jest profil ryzyka stopy procentowej.

Rada Nadzorcza Banku otrzymuje w cyklach kwartalnych syntetyczną informację dotyczącą ryzyka stopy procentowej.

W wyniku przeprowadzonych testów na dzień 31 grudnia 2016 roku otrzymano następujące wyniki:

1. Zmiana dochodu odsetkowego przy założeniu zmiany wszystkich stóp referencyjnych o 400 punktów bazowych wyniosła 448 tys. złotych, co stanowi 2,98% wartości sumy posiadanych funduszy własnych, przy ustanowionym limicie 5%.
2. Zmiana dochodu odsetkowego na skutek szokowego niedopasowania stawek bazowych o 100 punktów bazowych wyniosła 452 tys. złotych, co stanowi 3% posiadanych funduszy własnych, przy ustanowionym limicie 3,5%.

W 2016 roku nie zaistniała konieczność utworzenia wewnętrznego wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka stopy procentowej.

3.4. Ryzyko operacyjne

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym jest ograniczenie możliwości wystąpienia nieoczekiwanych strat z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego poprzez wdrożenie skutecznego i adekwatnego do aktualnego profilu ryzyka procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, budowę świadomości pracowników poprzez odpowiednie szkolenia i działania Zarządu, a także poprzez wdrożenie skutecznego systemu monitorowania ryzyka i kontroli wewnętrznej.

W zakresie części ryzyka będącego ryzykiem systemów informatycznych i ich bezpieczeństwa, celem jest: systematyczne dostosowywanie systemu do wymogów prawa, wprowadzanie nowych produktów oraz nowych wersji oprogramowania, w tym oprogramowania wspomagającego zarządzanie ryzykiem, a także programów służących bezpieczeństwu sieci i systemów informatycznych oraz budowa świadomości ryzyka wśród pracowników poprzez niezbędne szkolenia i działania zarządcze.

Działania podejmowane w celu monitoringu i raportowania ryzyka obejmują:

- 1) wdrażanie i doskonalenie narzędzi informatycznych,
- 2) monitorowanie strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 3) monitorowanie wielkości Kluczowych Wskaźników Ryzyka,
- 4) raportowanie skutków ryzyka operacyjnego do Zarządu i Rady Nadzorczej zgodnie z systemem informacji zarządczej w cyklach kwartalnych.

Cele w zakresie zarządzania kadrami:

- 1) zapewnienie świadomości występowania ryzyka operacyjnego obciążającego Bank na wszystkich szczeblach zarządzania,
- 2) stosowanie zasad dobrej praktyki w relacjach z klientami,
- 3) analiza skarg i wniosków związanych z działalnością Banku
- 4) organizacja szkoleń,
- 5) kontrola wewnętrzna.

W roku 2016 nie wystąpiły straty z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego.

3.5. Ryzyko braku zgodności

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności jest stałe dążenie do minimalizowania skutków nieprzestrzegania zewnętrznych i wewnętrznych regulacji prawnych, a także właściwą ochronę interesów Banku poprzez stałe aktualizowanie/dostosowywanie procedur bankowych, kontrolę ich przestrzegania, wsparcie informatyczne, szkolenia.

Zarząd Banku w ramach systemu informacji zarządczej otrzymuje w cyklach półrocznych raport z analizy ryzyka braku zgodności. W cyklach rocznych przedkładana jest Zarządowi Banku analiza poziomu ryzyka braku zgodności z uwzględnieniem przestrzegania przepisów zewnętrznych.

Rada Nadzorcza Banku otrzymuje w cyklach rocznych syntetyczną informację dotyczącą ryzyka braku zgodności.

3.6. Ryzyko kapitałowe

Podstawowym celem strategicznym w zakresie adekwatności kapitałowej jest budowa odpowiedniego poziomu funduszy własnych, zapewniających bezpieczeństwo zgromadzonych depozytów, przy osiągnięciu planowanego poziomu rentowności prowadzonej działalności.

Cel ten jest realizowany poprzez zarządzanie adekwatnością kapitałową obejmujące podstawowe kierunki działań (cele pośrednie):

- 1) zwiększanie wartości funduszy własnych z wygenerowanych zysków,
- 2) odpowiednie kształtowanie struktury bilansu w celu utrzymania planowanego poziomu wymogów kapitałowych,
- 3) zarządzanie ryzykiem bankowym.

W ocenie istotności ryzyka kapitałowego Bank dokonuje w cyklach kwartalnych analizy:

- 1) struktury posiadanych funduszy w celu ustalenia stopnia koncentracji funduszu udziałowego,
- 2) koncentracji "dużych" udziałów.

Struktura posiadanych przez Bank funduszy jest korzystna; fundusz zasobowy stanowił na koniec 2016 roku 96,9% funduszy własnych Banku. Głównym źródłem zwiększania tego funduszu są generowane przez Bank zyski.

Za "duży" pakiet udziałów Bank uznaje kwotę sumy udziałów posiadanych przez jednego Członka Banku na poziomie co najmniej 5% funduszu udziałowego. Bank uznaje, że ryzyko koncentracji "dużych" pakietów udziałów jest istotne, jeżeli suma "dużych" pakietów udziałów jest większa niż 30% funduszu udziałowego.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku ww. wskaźnik ukształtował się na poziomie 27,38%. W związku z powyższym nie wyznaczono wewnętrznego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka koncentracji "dużych" pakietów udziałów.

Zarząd Banku w ramach systemu informacji zarządczej otrzymuje w cyklach kwartalnych informację w zakresie adekwatności kapitałowej z uwzględnieniem testu warunków skrajnych.

Rada Nadzorcza Banku otrzymuje w cyklach kwartalnych syntetyczną informację dotyczącą struktury funduszy własnych, poziomu całkowitego wymogu kapitałowego oraz kształtowania się współczynników kapitałowych.

4. Fundusze własne

Zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (Rozporządzenie CRR), fundusze własne Banku Spółdzielczego w Jaworznie składają się z następujących elementów:

- 1) Kapitał Tier I,
- 2) Kapitał Tier II.

Fundusz udziałowy banków spółdzielczych nie spełnia warunków określonych w art.29 i art.52 Rozporządzenia CRR i nie może być w całości wykazywany w rachunku funduszy własnych. Od dnia 1 stycznia 2014 roku Bank zalicza do kapitału Tier I wyłącznie wartość udziałów wniesionych przez Udziałowców do dnia 31.12.2011 roku.

Wartość udziałów wniesionych do dnia 31.12.2011 roku po uwzględnieniu stopniowej amortyzacji jest prezentowana w kapitale podstawowym Tier I w pozycji *korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegającej zasadzie praw nabytych*. Amortyzacja funduszu udziałowego wniesionego przed 1 stycznia 2012 roku

oznacza jego stopniowe pomniejszanie : o 20% w 2014 roku, o 30% w 2015 roku oraz o 40% w 2016 roku.

Zmianie uległy również zasady ujmowania funduszu z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych w funduszach własnych. Fundusz ten jest prezentowany w kapitale podstawowym Tier I w pozycji *skumulowane inne całkowite dochody*.

Jednocześnie, zgodnie z art. 468 CRR, w okresie przejściowym, to jest w latach 2014-2017 należy usuwać z kapitału podstawowego Tier I odpowiednią wartość procentową tego funduszu, prezentując ją w pozycji *inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier I*.

W 2016 roku fundusz z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych jest usuwany z kapitału podstawowego Tier I w 40%.

Kwota rezerwy na ryzyko ogólne prezentowana jest w kapitale Tier II w pozycji *korekty z tytułu ogólnego ryzyka kredytowego według metody standardowej*.

Tabela 11. Struktura funduszy własnych według stanu na dzień 31.12.2016r. (w tys.zł)

L.p.	Pozycja	Wartość w tys.zł
1.	FUNDUSZE WŁASNE	15 095
1.1	KAPITAŁ TIER I	14 848
1.1.1	KAPITAŁ PODSTAWOWY TIER I	14 848
1.1.1.1	Zysk lub strata możliwe do przypisania właścicielom jednostki dominującej (zysk netto za 2016rok)	751
1.1.1.2	(-) Część nieuznanego zysku z bieżącego okresu kub nieuznanego zysku rocznego	-751
1.1.1.3	Skumulowane inne całkowite dochody	136
1.1.1.4	Kapitał rezerwowy (fundusz zasobowy tworzony z nadwyżki bilansowej i wpłat wpisowego)	14 629
1.1.1.5	Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych	193
1.1.1.6	(-) Kwota innych wartości niematerialnych i prawnych	-56
1.1.1.7	(-) Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	-54
1.1.2	KAPITAŁ DODATKOWY TIER I	0
1.2.	KAPITAŁ TIER II	247
1.2.1.	Korekty z tytułu ogólnego ryzyka kredytowego według metody standardowej	247

5. Adekwatność kapitałowa

Bank przyjmuje strategię bezpiecznego funkcjonowania opartą na utrzymywaniu rozmiarów działalności obciążonych ryzykiem na poziomie adekwatnym do posiadanych funduszy własnych. Zgodnie z przepisami nadzorczymi Bank jest zobowiązany utrzymywać fundusze własne na poziomie nie niższym, niż wyższa z następujących wartości:

- 1) kapitał regulacyjny ,
- 2) kapitał wewnętrzny.

Ustalenie kapitału wewnętrznego Banku przebiega w następujących etapach:

- 1) określenie wymogu kapitałowego z Filaru I, zgodnie z Rozporządzeniem CRR;
- 2) oszacowanie, czy wymóg kapitałowy wynikający z Filaru I jest w pełni adekwatny do uznanych za istotne rodzajów ryzyka z tego obszaru;
- 3) pomiar kapitału wewnętrznego dla istotnych rodzajów ryzyka, lecz niepokrytych w Filarze I (istotne ryzyka Filaru II);
- 4) ocena istotności pozostałych ryzyk ocenianych w ramach Filaru II;
- 5) pomiar kapitału wewnętrznego dla istotnych ryzyk Filaru II.

Bank stosuje następujące metody wyliczania regulacyjnych wymogów kapitałowych:

- 1) metodę standardową w zakresie ryzyka kredytowego zgodnie z Tytułem II Części Trzeciej Rozporządzenia CRR,
- 2) metodę wskaźnika bazowego w zakresie ryzyka operacyjnego zgodnie z Tytułem III Części Trzeciej Rozporządzenia CRR.

Łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego oblicza się jako sumę ekspozycji ważonych ryzykiem pomnożoną przez 8%.

Informacje o ekspozycjach w poszczególnych klasach i wartość wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 12. Struktura ekspozycji i wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego według stanu na dzień 31.12.2016r. (w tys. złotych)

KLASA EKSPOZYCJI	Kwota ekspozycji po odliczeniu korekt wartości i rezerw	Kwota ekspozycji ważonej ryzykiem przed zastosowaniem współczynnika wsparcia MSP	Kwota ekspozycji ważonej ryzykiem po zastosowaniu współczynnika wsparcia MSP	Wymogi w zakresie funduszy własnych
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	16 737	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	18 683	1 768	1 768	141
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	19 493	18 454	14 741	1 179
Ekspozycje detaliczne	4 163	3 122	3 122	250
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	5 036	5 036	5 036	403
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	52	76	76	6
Inne pozycje	3 385	2 096	2 096	168
RAZEM	67 549	30 552	26 839	2 147

Kwota wymogu z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczona metodą podstawowego wskaźnika na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 415 tys. złotych.

Tabela 13. Adekwatność kapitałowa Banku według stanu na 31.12. 2016r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Kwota ekspozycji	Kwota wymogu kapitałowego
Ryzyko kredytowe	26 839	2 147
Ryzyko operacyjne	5 186	415
Łączna wartość ekspozycji i wymogu kapitałowego na ryzyka Filaru I	32 025	2 562
Ryzyko kredytowe	0	0
Ryzyko koncentracji zaangażowań	0	0
Ryzyko operacyjne	0	0
Ryzyko płynności	0	0
Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej	0	0
Ryzyko biznesowe	0	0
Ryzyko kapitałowe, z tego:	0	0
koncentracji funduszu udziałowego	0	0
koncentracji "dużych" udziałów	0	0
Ryzyko braku zgodności	0	0
Pozostałe ryzyka, z tego:	0	0
cyklu gospodarczego	0	0
strategiczne	0	0
utrąty reputacji	0	0
transferowe	0	0
rezydualne	0	0
modeli	0	0
Łączna wartość ekspozycji i wymogu kapitałowego na ryzyka Filaru II	0	0
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I		46,36%
Współczynnik kapitału Tier I		46,36%
Łączny współczynnik kapitałowy		47,13%
Wewnętrzny współczynnik wypłacalności		47,13%

Wyposażenie kapitałowe Banku jest wystarczające w stosunku do ponoszonego ryzyka.

6. Dźwignia finansowa

Wskaźnik dźwigni Bank obliczał jako miarę kapitału Tier I Banku podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyrażał ją jako wartość procentową.

Miara ekspozycji całkowitej jest sumą wartości ekspozycji z tytułu aktywów i pozycji pozabilansowych nieodliczonych przy wyznaczaniu miary kapitału Tier I.

Wartość wskaźnika dźwigni na dzień 31 grudnia 2016 roku, przy zastosowaniu w pełni wprowadzonej definicji kapitału Tier I wynosiła 21,57%.

Wartość wskaźnika dźwigni na dzień 31 grudnia 2016 roku, przy zastosowaniu definicji przejściowej kapitału Tier I wynosiła 21,98%.

7. Aktywa wolne od obciążeń - art.443 Rozporządzenia CRR

Aktywa uznaje się za obciążone, jeżeli są one przedmiotem zastawu lub jakiegokolwiek umowy mającej na celu ochronę, zabezpieczenie lub wsparcie jakości kredytowej danej transakcji, z którego zakresu nie mogą być swobodnie wycofane. Na dzień 31 grudnia 2016 roku aktywa obciążone nie występowały.

Tabela 14. Aktywa nieobciążone Banku według stanu na 31.12.2016r. - wartość bilansowa (w tys. zł)

Aktywa nieobciążone	Wartość
Kredyty na żądanie	21
Instrumenty udziałowe	1 310
- w tym wyemitowane przez instytucje finansowe	1 308
Dłużne papiery wartościowe	19 310
Kredyty i zaliczki inne niż kredyty na żądanie	42 718
Inne aktywa	2 075
Aktywa instytucji sprawozdającej	65 434

8. Polityka w zakresie wynagrodzeń

Na podstawie *Uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 roku* Bank wprowadził *Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Spółdzielczym w Jaworznie*. Polityka została zatwierdzona przez Radę Nadzorczą Banku. Bank nie korzystał z konsultanta zewnętrznego w zakresie

ustalania polityki w zakresie wynagrodzeń. Z uwagi na skalę działalności w Banku nie powołano komitetu do spraw wynagrodzeń.

Do stanowisk kierowniczych w Banku zalicza się członków Zarządu. Zmienne składniki wynagrodzeń to premia uznaniowa wypłacana zgodnie z Zakładowym Regulaminem wynagradzania pracowników Banku Spółdzielczego w Jaworznie.

Stosując zasadę proporcjonalności Bank wypłaca osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku całość premii uznaniowej po przyznaniu, pod warunkiem, że łączna kwota premii za dany rok nie przekracza 2% funduszy własnych Banku.

Oceny efektów pracy osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku dokonuje Rada Nadzorcza Banku.

Ocena jest pozytywna w przypadku, gdy:

- 1) uzyskany wynik finansowy brutto stanowi co najmniej 90% planowanych założeń,
- 2) roczny przyrost funduszy własnych jest nie niższy niż 3%,
- 3) całkowity współczynnik kapitałowy kształtuje się na poziomie nie niższym niż 15%,
- 4) jakość portfela kredytowego nie uległa znacznemu pogorszeniu, to znaczy udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem jest niższy niż 10%,
- 5) stopa zwrotu z kapitału własnego (ROE netto) kształtuje się na poziomie nie niższym niż 4,5%,
- 6) stopa zwrotu z aktywów (ROA netto) kształtuje się na poziomie nie niższym niż 1%,
- 7) wskaźnik efektywności kosztowej C/I kształtuje się na poziomie nie wyższym niż 73%.

Tabela 15. Wyniki Banku Spółdzielczego w Jaworznie w latach 2014-2016

w tys.zł

L.p.	Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
1.	Uzyskany wynik finansowy brutto	955	948	948
2.	Planowany wynik finansowy brutto	940	945	947
3.	Wykonanie wyniku finansowego w %	101,6%	100,3%	100,1%
4.	Roczny przyrost funduszy własnych Banku	4,9%	5,5%	5,7%
5.	Całkowity współczynnik kapitałowy	39,20%	33,31%	47,13%
6.	Udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem	3,49%	3,45%	1,84%
7.	Stopa zwrotu z kapitału ROE (netto)	5,80%	6,03%	4,84%
8.	Stopa zwrotu z aktywów ROA (netto)	1,28%	1,31%	1,16%
9.	Wskaźnik efektywności kosztowej C/I	68,16%	71,80%	68,28%

Łączna wartość wynagrodzeń zarówno stałych jak i zmiennych wypłaconych w 2016 roku osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku (trzy osoby) stanowiła 2,62% funduszy własnych Banku. Wartość zmiennych składników wynagrodzeń wypłaconych w 2016 roku osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku stanowiła 1,03% funduszy własnych Banku.

9. Informacje podlegające ogłaszaniu zgodnie z art. 111a ust.4 ustawy Prawo bankowe

9.1. Opis systemu zarządzania, w tym systemu zarządzania ryzykiem

Opis systemu zarządzania zawarto w części 3 *Cele, strategię i zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka* niniejszego dokumentu.

9.2. Opis systemu kontroli wewnętrznej

Zasady organizacji systemu kontroli wewnętrznej w Banku zostały określone w *Regulaminie kontroli wewnętrznej w Banku Spółdzielczym w Jaworznie*. System kontroli wewnętrznej jest dostosowany do struktury organizacyjnej Banku.

Celem systemu kontroli wewnętrznej jest wspomaganie procesów decyzyjnych

przyczyniających się do zapewnienia:

- 1) skuteczności i efektywności działania Banku;
- 2) wiarygodności sprawozdawczości finansowej;
- 3) zgodności działania Banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi oraz zaleceniami wydanymi przez upoważnione zewnętrzne instytucje kontrolne.

System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- 1) mechanizmy kontroli ryzyka;
- 2) badanie zgodności działania banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi;
- 3) audyt wewnętrzny.

Formy kontroli wewnętrznej:

- 1) kontrola wstępna - badanie dokumentów przed wykonaniem czynności, dyspozycji, mająca na celu zapobieganie wprowadzaniu błędnych danych;
- 2) kontrola bieżąca - sprawdzanie (obserwacja) przebiegu wykonywanych czynności i stanu majątku;
- 3) kontrola następną - badanie dokumentów i zapisów ewidencyjno-księgowych odzwierciedlających czynności dokonane.

System kontroli wewnętrznej w Banku tworzą cztery skoordynowane formy organizacyjne:

- 1) samokontrola - czyli kontrola własnej pracy przez każdego pracownika względem siebie, jak również grup pracowników w ramach swojej komórki organizacyjnej.
- 2) Kontrola funkcjonalna sprawowana przez Zarząd Banku. Celem kontroli funkcjonalnej jest zapewnienie zgodności wykonywanych czynności z procedurami, limitami, przepisami, a także bieżące reagowanie na niedomagania i uchybienia.
- 3) kontrola instytucjonalna wykonywana przez Bank Zrzeszający na zasadach określonych w odpłatnej umowie zlecenia. Bank Zrzeszający bada i ocenia, w sposób niezależny i obiektywny adekwatność i skuteczność funkcjonowania w Banku systemu kontroli wewnętrznej oraz opiniuje system zarządzania Bankiem, w tym skuteczność zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku.
- 4) audyt wewnętrzny - sprawowany przez wyodrębnioną organizacyjnie Komórkę Audytu Wewnętrznego w Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Audyt jest realizowany dwutorowo, to jest w formie inspekcji realizowanych w bankach, a także w formie stałego monitorowania sytuacji uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS w ramach czynności "zza biurka". Działania inspekcyjne mają zwykle charakter kompleksowy i realizowane są cyklicznie, a ich częstotliwość jest uzależniona od między innymi takich parametrów jak: skala i profil ryzyka uczestnika dla całego Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

Nadzór nad funkcjonowaniem systemu kontroli wewnętrznej sprawuje Rada Nadzorcza Banku.

9.3. Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń

Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń zostały zawarte w części 8 *Polityka w zakresie wynagrodzeń* niniejszego opracowania.

9.4. Informacja o spełnianiu przez członków Rady Nadzorczej i Zarządu wymogów określonych w art. 22aa ustawy Prawo bankowe.

Członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu Banku podlegają ocenie w zakresie wiedzy, umiejętności i doświadczenia odpowiedniego do pełnionych przez nich funkcji i powierzonych im obowiązków a także rękojmi należytego wykonywania tych obowiązków. Oceny Członków Rady Nadzorczej dokonuje Zebranie Przedstawicieli a oceny Członków Zarządu dokonuje Rada Nadzorcza Banku. Ocena jest dokonywana przed powołaniem oraz w trakcie pełnienia funkcji.

Wszyscy Członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu zgodnie z dokonaną za 2016 rok oceną spełniają wymagania określone w art.22aa ustawy Prawo bankowe.

Bank Spółdzielczy w Jaworznie podejmuje szereg działań zmierzających do poprawy jakości zarządzania ryzykiem i podnoszenia efektywności działalności Banku przy zachowaniu bezpieczeństwa jego działania. Prawidłowy i skuteczny proces zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową pozwoli Bankowi na dynamiczny i bezpieczny rozwój.